

vsa sredstva, s katerimi se slepi narod, in ki vedoma piše neresnico, ker je zato — plačan od Grozda. „Jutri zopet sédem, da izlažem svojo vsakdanjo laž o narodovih idealih“ (str. 47) pravi Ščuka. On služi Grozdovi stranki s sovraštvom in z zaničevanjem, a dela zanjo kot časnikar — za kruh. Tako se norčuje Cankar iz „narodnih voditeljev“ in iz strankarskega časopisja. Posebno ironično pa obdeluje slovansko vzajemnost, katere zastopnica je klepetava Mrmoljevka. Tako je jedro vse komedije negativnega, razdiravnega značaja. To je strupena kislina, ki razjeda vse, kar narodna in napredna družba slavi v visokodonečih publicah. Ob koncu pa, ko se „voditelji“ med seboj v ljuti borbi razpró, odpade Ščuka od svojega gospodarja in vodi tolpo razjarjenega ljudstva, ki razbija svojim „voditeljem“ šipe. In v tem je edina pozitivna ideja te „komedije“. „Vašo polno mizo bodo zasedli tisti pozabljeni hlapci, tisti zavrženci in razcapanci. Raztrgajte svoje proklamacije, otesite se skrbi za narod in njegov blagor! Zakaj „naroda“ ni več! In ni več hlapcev in ni več zavržencev . . .“ (str. 95). „To bote gledali! Kadar se vzbudi v hlapcih gospod, v sužnjih kralj! Dragi moj, kadar ne bo več „naroda“; kadar bodo samo ljudje, sami svoji, predrzni in ponosni . . ., kralji v cunjah! Takrat ne bo več tega naroda, ki caplja na različnih uzdah, ki je na prodaj za groš, za uslužen smehljaj . . .!“

To so ideje Cankarjeve „komedije“. On sovraži „prvaštvo“, katero se razvija iz sedanjih družabnih razmer, in hoče splošno enakost vseh posameznikov. Vsako delovanje za javni blagor se mu zdi hinavsko, in pošten je le oni, ki dela sam zase in se nikamor ne vtika, kakor nerodni Gornik.

Mnogo dobrega je povedal Cankar v tej „komediji“. Puhlo praznoto misli, s katero izgovarja „izobraženstvo“ svoje vsakdanje fraze, je hudo ožigoslal in svoje osebe označil z najostrejšimi črtami. A v vsem je pretiraval. Splošna izprijenost ni tolika, kot jo slika, dasi se res dobé posamezniki, ki so prav podobni njegovim osebam. Prizori so prisiljeni, govori sicer duhovito sestavljeni, a nenaravni. Iz vsake osebe gleda karikatura pri vsakem gibljeju, in to je pretirano in neumetniško. Na odru bi se ta „komedija“ najbrže ne obnesla, ker ni pisana za navadno, ampak le za rafinirano občinstvo. dr. E. L.

Ilijada. Povest slovenski mladini. Prosto po Homerju pripoveduje Andrej Kragelj. Cena 1 K 40 v. — V Gorici. Tiskala in založila „Narodna tiskarna“ 1900. Str. 267. — G. profesor Kragelj je srednješolski mladini pač ustregel s to knjižico. Res, da ta prevod nikakor ne podaja pesniške lepote divne Homerovo epopeje, ker ni zložen v pesniški meri. Tudi kot pripomoček za prevajanje v šoli ga dijaki ne morejo rabiti, ker je čisto prosto stiliziran. Koristen pa bo mladini,

ker iz njega spozna na lahek in prijeten način vso vsebino Iliadino, zlasti še zato, ker so poglavja tako razdeljena kakor v izvorniku. Gimnazijski mladini priporočamo to knjižico. Saj dijak v izvorniku itak ne more prečitati vsega speva, celotno vsebino pa mora poznati. Ob koncu je pridejan alfabetičen tolmač važnejših osebnih imen.

Slovenska stenografija. Priredil Fr. Novak, c. kr. gimnazijski profesor. Prvi del. Korespondenčno pismo. V Ljubljani 1900.

Ta knjiga znači lep napredek slovenske znanosti. Zanimajo se zanjo tudi učenjaki drugih slovanskih narodov in se izražajo o njej zelo pohvalno. Gradiva obsega knjiga toliko, da se bo vsak le s strahom in skrbjo začel iz nje učiti. Zdi se nam, da je g. pisatelj imel namen, naj bi se njegova „Slovenska stenografija“ rabila le kot šolska knjiga. Kajti samouk bi morda izgubil pogum, preden bi zmagal tako obilico tvarine. Pa tudi nekatera pravila niso izražena dovolj popularno za samouka; zlasti temeljni nauki stenografije so obdelani nekamo preveč na kratko. To pa šolski knjigi kar nič ne zmanjšuje vrednosti. Če bi se kdo vendarle hotel sam učiti iz prof. Novakove knjige, lahko kot uvod prouči prof. Bezenškovo „Slovensko stenografijo“.

Hvalevredna misel je bila, da je g. profesor Fr. Novak sestavil tako obširno učno knjigo o korespondenčnem pismu. Ne samo, da se bo po njegovem navodu lahko zelo hitro pisalo, ampak slovenski stenografi-začetniki zdaj ne bodo imeli več izkušnje, da bi si sami izmišljali kratice, kojih bi morda za njimi nihče ne znal brati. V g. Novakovi „Slovenski stenografiji“ je namreč nakopičenih toliko kratic, da bi jih za korespondenčno pismo več ne bilo mogoče iznajti.

Posebno pohvalo zaslužijo tabele koncem knjige. Tu je vse tako jasno in precizno, da je veselje čitati. Tako krasnega stenograma niti nemške stenografične knjige nimajo, dasi nemški tisk slovi vsled natančnosti in lepih oblik.

Želimo samo, da bi temu prvemu delu kmalu sledil drugi, in da bi se mogli o njem istotako pohvalno izraziti.

J. G.

Hrvaška književnost.

Prvi hrvatski katolički sastanak obdržavan u Zagrebu dne 3., 4. i 5. rujna godine 1900. — Uredio po želji središnjega odbora Stjepan Korenić, tajnik središnjega odbora. — U Zagrebu. Tisak C. Albrechta (Jos. Wittasek) 1900. 8°. Str. 429. — Prvi hrvaški katolički shod je bil velike važnosti za slovanski jug. Na njem se je sešlo poleg vseh hrvaških škofov mnogo hrvaškega izobraženstva. Tu so se razpravljala poglavitna kulturna vprašanja naše dobe, tu se je

začrtala smer, v kateri se mora gibati hrvaško javno življenje, da se ljudstvo povzdigne duševno in gmotno. Vse razprave, vsi govori in vse debate tega shoda so tu objavljene v lični knjigi natančno po stenografičnem zapisniku. Knjigo krasijo mnogo lepih podob, ker so sprejeti vanjo portreti vseh odličnejših mož, ki so se udeležili sestanka.

Pregršt sušnja. Skupio Neurastenicus. Vel. 8°. Str. 189. Cena 3 krone. — Tu je napisanih obilo šaljev in zbadljivih verzov, ki se aforistično vrstijo v dolgih pesmah. Pisatelj se za kratek čas norčuje iz politike in iz raznih stanov. Marsikateri dober dovtip je v knjigi, ne manjka seveda tudi ponavljanja in površnosti. V „posvečenju“ pravi pisatelj, da posvečuje knjigo svojemu najboljšemu pisatelju dr. Vicku Mihaljeviću, „da se još jednom naplače, nasmije i naljuti.“ Vsaka pesem ima šaljivo podobo v sirovih potezah. E. L.

Zemljopis Hrvatske. Napisal dr. pl. Hranilović, D. Hirc. U Zagrebu 1901. Tisak Antuna Scholza. — O tem delu izpregovorimo obširneje, kadar bo dovršeno. Izhaja namreč v snopičih po dve poli vel. 8°. Doslej so izšli trije snopiči, ki vsekako obetajo, da „Zemljopis Hrvatske“ — „prikaže domovinu u dostojnoj slici“ in da se bodo Hrvatje zares lahko postavili ž njim na stran drugih kulturnih narodov. Lepo delo, ki je preračunjeno na 30 snopičev in stane naprej plačano s pošto vred 20 K, priporočamo vsem slovenskim ljubiteljem hrvaške zemlje. Naroči se lahko tudi v treh obrokih po deset snopičev à 7 K 30 v. — Vsak mesec izideta dva snopiča.

Češka književnost.

Ideály výchovy. (Volné kapitoly) Napsal prof. Fr. Drtina. Knihovnička (knjižnica) „Času“. Číslo 2. Praha 1900. Cena 20 h. — Profesor Drtina zahteva revolucijo, popolen preobrat, v današnji vzgoji. Zahteva, naj bi šola vplivala mnogo manj na razum in na spomin, več pa na voljo. To načelo ga je dovelo tako daleč, da celo zahteva, naj se v krščanskem nauku izpustijo vse resnice, katere se ne nanašajo neposredno na praktično življenje. Da prof. Drtina tako uči, je umevno. Drtina je namreč pristaš Masarykov; o tem se je

pa že pisalo, da meni ustanoviti novo sekto „pozitivistov“, katere edini nauk bi bil: „Ljubi svojega bližnjega!“ Pozneje se je Masaryk nagnil k protestantom, dasi se njegovi nauki ne strinjajo posebno s protestantizmom — Ako bi profesor Drtina v svojih izvajanjih ne segal predaleč, bi drage volje pritrdili tudi mi njegovi zahtevi: Šola naj vpliva tudi na voljo, ne samo na um in spomin!

O příčinách chorob nervových a duševních. a kterak jim předcházeti. V lidových přednáškách české university přednesl docent Dr. Ladislav Haškovec. (Vydáno ve sbírce „Lidové rozpravy lékařské“ jako číslo 8—9. Nákladem Jana Otty. Praha 1900. Cena 1 K 20 h.) Často slišimo trditev: Vsak človek je dandanes nervozen. To je res; toda le v gotovem pomenu, če namreč priznamo, da je nervoznost isto, kar sitnost. Na vsem svetu ne dobimo človeka, ki bi prav nikoli ne pokazal sitnosti in ki bi vse vdano pretrpel. Zato lahko rečemo, da so kolikor toliko sitni vsi ljudje, torej: Vsak človek je nervozen. V tem smislu bi tudi lahko trdili o starih Hunih in Obrih, Kvadih in Markomanih, da so bili vsi nervozni, od prvega do zadnjega. Jasno je, da na ta način pridemo kmalu — ad absurdum. Zato je treba ločiti domišljeno nervoznost, katera je navadna sitnost, od prave nervoznosti, ki je bolezen, in večkrat nevarna bolezen. Dr. Haškovec razlaga v tej knjižici, kako je treba živeti, česa se ogibati, da se obvarujemo nadležne nervoznosti. Razpravo oživljajo razni zgledi, mnoge je povzel pisatelj iz lastne izkušnje. Slog je lahek in poljuden.

Splenotherapie tuberkulosity. Další zkušenosti o léčitelnosti tuberkulosity sděluje M. U. Dr. Václav Moravec, lékař vnitřních nemocí v Praze. V Praze 1900. Tiskem B. Grunda a V. Svatoně na Vinohradech. Nákladem spisatelovým. Cena 60 h. — Ta knjižica objavlja zopet nov način, kako zdraviti jetiko. O koliko podobnih iznajdbah smo že brali zadnja leta! Inhalacija, kumis, injekcija itd. so sledile druga drugi. Zdaj priporoča dr. Moravec splenoterapijo. Dasi bo morda tudi ta iznajdba imela isto usodo, kakor sloveče Kochovo zdravljenje jetike, ki je zbudilo mnogo hrupa, a se kmalu zavrglo, nas vendar veseli, da se med medicinskimi izumitelji, ki bi radi polajšali bedo človeško, imenuje tudi ime slovanskega zdravnika. J. G.